



Увиразнює уявлення реципієнта про стан поезії на заявленому для дослідження часопросторі й диференціація суб'єктів та об'єктів аналізу за принципом історичного й географічного детермінізму: "Українські поети Холмщини", "Українські поети Північного Підляшшя", "Українська поетична творчість Лемківщини", – а також присвячення цілого третього розділу (їх у книжці три) "Мала й велика батьківщини у творчості українських письменників Польщі" історіософській, соціопсихологічній проблемі, що є суттєвим внеском у розвиток філологічної науки.

Зокрема, автор цього практично компаративістського дослідження в контексті порівнянь української літератури в Україні й української літератури в Польщі доходить висновків: "На відміну від української літератури, замкнутої в рамках тоталітарної системи, польська виявилась досить відкритою для найсучасніших мистецьких віянь. Модернізм офіційні кола тут ніколи не переслідували, оскільки вважали сферою позаідеологічною. Так українська поезія Польщі могла засвоїти риси модерного письма і впродовж 80-х років звільнитися з-під впливу догматичної естетики" (132).

Монографія Віктора Яручика вартісна ще й під кутом зору компаративістського зіставлення релятивістських рівнів свободи слова в поствоєнних прорадянських та радянських Польщі й УРСР аж до відносно незалежного сучасся, що збагачує дослідження, а воно – гуманітаристику (своєю чергою) соціопсихологічними та соціософськими підтекстами, "оскільки донедавна життя української меншини в Польщі було питанням закритим, а її література – недоступною для ознайомлення та вивчення на професійному рівні" (4).

У книжці означено і проаналізовано однотематичні праці вітчизняних та зарубіжних літературознавців, істориків – попередників авторського комплексного узагальнення, серед яких Ф. Неуважний, С. Козак, В. Назарук, А. Середницький, Б. Бойчук, М. Трухан, І. Трач, А. Мойсієнко, Олена Дуць-Файфер, а також творчість, текстобіографії основних репрезентантів українського поетичного письменства

Польщі – лауреата Національної премії України ім. Тараса Шевченка Остапа Лапського, Якова Гудемчука, Євгена Самохваленка, Ірини Рейт, Мілі Лучак, Жени Жабінської, Юрія Гаврилюка, Івана Киризьюка, Тадея Карабовича, Володислава Грабана, Петра Мурянки, Олени Дуць-Файфер та ін.

Безперечна перевага монографії – акцентція аналітичної уваги на культурному взаємообміні між українськими поетами, які живуть у Польщі, та поетами материкової України, зокрема тими, що були примусово вислані внаслідок сумнозвісної акції "Вісла": "Тадей Карабович також проявив себе висококваліфікованим перекладачем з української на польську і навпаки. Переклав на польську і видав збірки Ігоря Калинця (його творчості присвятив кандидатську дисертацію), Марії Ревакович, Романа Бабовала, Йосипа Струцюка. Започаткував і видає щорічний альманах українських письменників Польщі "Український літературний провулок" (68).

Серед симптоматичних (як неокласичних, традиційних, так і модерних, постмодерних) цитованих і проаналізованих В. Яручиком творів українських поетів Польщі – вірші Т. Карабовича ("Україна"), Є. Жабінської (із циклу "Любов освітлює дорогу закоханим"), Юрія Трачука (зі збірки "Райські двері")

Україна  
хліб мій і сіль  
мандрувать до неї мені  
бо тільки там  
Істина.

\* \* \*

Не мучте мене думки  
не тривожте  
новонароджене щастя  
не кричи туго

\* \* \*

Усі ми зелене галуззя  
Одного дерева,  
Стовбур якого  
дає ним соки.  
Усі ми заблудлі  
мандрівники,

які мріють  
про лазур,  
а залишаються  
в хмарах.  
Усі ми зелене галуззя  
Одного вічного дерева.  
З вічно квітучими  
Молодими бутонами.

(Юрій Трачук. Зі збірки "Райські  
двері" – С. 212 цієї книжки).

"Також від самого початку, крім патріотичного напрямку, в українській поезії (Польщі. – І. П.) розвивається пейзажна лірика, а з часом – філософська і любовна, – пише про цю поезію захоплено-критично дослідник. – Домінує лірика, хоч часто трапляються також твори епіко-ліричні, де до головного епічного сюжету вплетено різні ліричні мотиви. Переважає описовий стиль, найчастіше вживаються довгі, багатострофові, перевантажені словами форми" (50).

Щитом волинське сонце висне, –  
Де приозерна сторона.  
У мого серця дві вітчизни,  
Але любов до них – одна.

(Гудемчук Я. Балтійські чайки. –  
Варшава, 1975. – С. 50).

"Дуже близькою до поняття батьківщини державної, ідеологічної є поняття батьківщини національної", – читаю на сторінці 112 монографії й розумію автора, адже сам колись писав, помінявши лише Волинь на Львів, генетично відчуваючи ностальгію предків, які також були примусово вислані з історичної України – Холмщини під час тієї ж акції "Вісла":

Сотні небок на мене тиснуть.  
Але все це було б пусте...

Шкода тільки:

Отримано 30 листопада 2010 р.

Моя вітчизна –  
Не вітчизна  
Моїх  
Дітей.

По-різному, природно, як видно з "Додатка-словника...", склалася й доля самих поетів за межами України, їхні зв'язки із людьми, рідними по духу й по крові, їхні біографії, що разом із текстами творів складають оці "текстобіографії", з яких починаються легенди, міфи... тобто справжня література.

Загалом прозоро-глибокому нарративу монографічного тексту академічної ваги й бібліографічної цінності додає фундаментальний список літератури із джерелами, списком творів скрупульозно досліджених текстобіографій письменників, українсько- та польськомовною науковою і науково-популярною літературою конкретно про кожного з них зокрема і про літературний процес у Польщі, в Україні та світі в контексті їхньої творчості загалом, іменний покажчик.

Третину тексту дослідження становлять додатки: "Додаток-словник україномовних письменників Польщі після другої світової війни" (короткі біо-бібліографічні відомості), "Хрестоматія" творів досліджуваних репрезентантів української літератури в Польщі, а також їхні фотографії, фотографії їхніх книжок та україномовних літературно-мистецьких періодичних видань у Польщі.

Отож маємо перше комплексне, інтегральне дослідження української, україномовної та україномовної поезії й літературно-мистецької періодики в Польщі після Другої світової війни, здійснене науковцем з історичної Волині – сусідньої з Польщею області України.

Ігор Павлюк  
м. Київ

